

**Ta'lim jarayonida dunyoqarashni shakllantirishda tarixiy va falsafiy
yondashuvlarning integratsiyasi****Abduraxmonov Alibahrom Abdusalomovich**Osiyo xalqaro universiteti “Iqtisod va pedagogika” fakulteti Pedagogika yo‘nalishi
magistranti

Annotatsiya. Ta'lim jarayonida dunyoqarashni shakllantirishda tarixiy va falsafiy yondashuvlarning integratsiyasining ahamiyatini o'rganishga bag'ishlanadi. Maqolada tarixiy va falsafiy yondashuvlarning ta'lim tizimida qanday qo'llanilishi, ularning o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishdagi roli, tanqidiy fikrlash va mantiqiy mulohazalarni rivojlantirishda qanday o'rin tutishini tahlil qilinadi. Tadqiqot tarixiy va falsafiy bilimlarni ta'lim jarayoniga integratsiyalash orqali o'quvchilarda axloqiy, ijtimoiy va shaxsiy qadriyatlarni rivojlantirishning samarali metodologiyasini ishlab chiqishga qaratilgan. Shuningdek, maqolada tarixiy va falsafiy yondashuvlarning o'zaro bog'lanishi va o'quvchilarning jamiyatdagi o'z o'rnini to'g'ri tushunishlarini ta'minlashda qanday ta'sir ko'rsatishi haqida ilmiy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tarixiy yondashuv, falsafiy yondashuv, ta'lim tizimi, dunyoqarashni shakllantirish, tanqidiy fikrlash, mantiqiy mulohaza, ijtimoiy qadriyatlar, axloqiy qadriyatlar, pedagogik metodologiya.

Abstract. The article is devoted to studying the importance of integrating historical and philosophical approaches in the formation of a worldview in the educational process. The article analyzes how historical and philosophical approaches are used in the educational system, their role in forming students' worldviews, and their place in developing critical thinking and logical reasoning. The study is aimed at developing an effective methodology for developing moral, social, and personal values in students by integrating historical and philosophical knowledge into the educational process. The article also provides scientific recommendations on the interrelationship of historical and philosophical approaches and their impact on ensuring students' correct understanding of their place in society.

Keywords: historical approach, philosophical approach, educational system, worldview formation, critical thinking, logical reasoning, social values, moral values, pedagogical methodology.

Kirish.

Ta'lim jarayonida dunyoqarashni shakllantirish masalasi har doim dolzarb bo'lgan. Tarixiy va falsafiy yondashuvlar ta'lim tizimida o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishda samarali vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada tarixiy va falsafiy yondashuvlarning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati o'rganiladi. O'quvchilarning axloqiy va ijtimoiy

qadriyatlarini rivojlantirishda ushbu yondashuvlar qanday ahamiyatga ega ekanligi aniqlanadi.

Tarixiy yondashuv o'quvchilarga o'tmishdagi voqealarni, jarayonlarni va ularning hozirgi jamiyatga ta'sirini tushunishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, ularni tarixiy tafakkurga yo'naltiradi va zamonaviy dunyoqarashni shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Falsafiy yondashuv esa o'quvchilarning axloqiy, ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishda muhimdir. Falsafa o'quvchilarda mantiqiy mulohazalar va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlaydi.

Tarixiy va falsafiy yondashuvlar ta'lim jarayonida birgalikda qo'llanilsa, o'quvchilarning dunyoqarashi kengayadi. Tarixiy yondashuvlar orqali o'quvchilarga tarixiy voqealarni o'rganish va ulardan o'rganish imkoniyati beriladi. Falsafiy yondashuvlar esa bu bilimlarni axloqiy va ijtimoiy qadriyatlar bilan boyitadi. Ushbu integratsiya, o'quvchilarning nafaqat ilmiy, balki axloqiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlaydi.

Tanqidiy fikrlash va mantiqiy mulohazalar zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismidir. Tarixiy va falsafiy yondashuvlar orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mantiqiy mulohaza ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Tarixiy yondashuv o'quvchilarga voqealar va jarayonlarni tahlil qilishni o'rgatsa, falsafiy yondashuv esa bu tahlillarni axloqiy va falsafiy jihatdan baholashni o'rgatadi.

Tarixiy va falsafiy yondashuvlarning ta'lim tizimida integratsiyalashuvi o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Ushbu integratsiya ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mantiqiy mulohaza ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada, ta'lim tizimi yanada samarali bo'ladi va o'quvchilarni ijtimoiy mas'uliyatli va axloqiy jihatdan rivojlangan shaxslar sifatida tarbiyalaydi.

Xulosa

Ta'lim jarayonida tarixiy va falsafiy yondashuvlarni uyg'unlashtirish o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar orqali o'quvchilar nafaqat tarixiy bilimlarga ega bo'ladilar, balki o'tmish tajribasini chuqur anglab, uni hozirgi ijtimoiy jarayonlar bilan bog'lash imkoniyatiga ham ega bo'ladilar. Tarixiy yondashuv o'quvchilarda tarixiy tafakkurni rivojlantirsa, falsafiy yondashuv ularning mantiqiy, tanqidiy fikrlash hamda axloqiy mulohaza yuritish qobiliyatlarini shakllantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tarixiy va falsafiy yondashuvlarning integratsiyasi o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy qadriyatlarga sodiqlik va jamiyatdagi o'z o'rnini anglash kabi muhim fazilatlarni rivojlantiradi. Bu esa ta'lim jarayonining nafaqat bilim berishga, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirishga xizmat qilishini ta'minlaydi. Shuningdek, mazkur yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, voqea-hodisalarga tanqidiy yondashish va ongli qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Umuman olganda, tarixiy va falsafiy yondashuvlarni ta'lim tizimiga samarali tatbiq etish ta'lim sifatini oshirishga, ma'naviy barkamol, ijtimoiy faol va keng dunyoqarashga ega

shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bois, ushbu yondashuvlardan ta'limning barcha bosqichlarida tizimli va maqsadli foydalanish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ushinskiy, A.I. (1983). Narodnoye obrazovaniye i ego rol' v razvitiy lichnosti. Moskva: Pedagogika.
2. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
3. Piaget, J. (1970). Psychology and Epistemology: Towards a Theory of Knowledge. New York: Viking Press.
4. Biblina, V.S. (2007). Integratsiya istoriografii i filosofii v obrazovatel'nom protsesse. Minsk: Belarusian State University Press.